

ÅRSMELDING FOR NORM 2003

OVERVÅKING AV ANTIBIOTIKARESISTENS

Norsk overvåkingssystem for antibiotikaresistens hos mikrober (NORM) inkluderte i 2003 samtlige av landets medisinske mikrobiologiske laboratorier. Det mikrobiologiske laboratoriet ved Namsos sykehus er blitt nedlagt slik at listen over deltagerlaboratorier i 2003 omfattet:

Referanselaboratorier:	Bakteriologisk Avdeling, Nasjonalt Folkehelseinstitutt
Laboratorier med regionsansvar	Ullevål Universitetssykehus, Oslo Rikshospitalet Universitetsklinikk, Oslo Haukeland Universitetssykehus, Bergen St. Olavs Hospital, Trondheim Universitetssykehuset Nord-Norge, Tromsø
Laboratorier med fylkesansvar	Aker Universitetssykehus, Oslo Akershus Universitetssykehus, Lørenskog Sykehuset Østfold, Fredrikstad Oppland Sentralsykehus, Lillehammer Hedmark Sentralsykehus, Elverum Radiumhospitalet, Oslo Bærum Sykehus, Bærum Sykehuset Buskerud, Drammen Sykehuset i Vestfold, Tønsberg Telelab A/S, Skien Vest-Agder Sykehus, Kristiansand Sentralsykehuset i Rogaland, Stavanger Fylkessjukehuset i Haugesund, Haugesund Sentralsjukehuset i Sogn og Fjordane, Førde Molde sjukehus, Molde Ålesund sjukehus, Ålesund Innherred Sykehus, Levanger Nordlandssykehuset, Bodø
Andre	Laboratorium for Klinisk Mikrobiologi, Oslo

Følgende overvåkingsopplegg ble gjennomført i 2003:

Blodkulturer	<i>Streptococcus pneumoniae</i> <i>Staphylococcus aureus</i> <i>Escherichia coli</i> <i>Klebsiella</i> spp. <i>Enterococcus</i> spp. <i>Pseudomonas aeruginosa</i> <i>Enterobacter cloacae</i> Obligat anaerobe bakterie
Luftvegsprøver	<i>Streptococcus pneumoniae</i> <i>Moraxella catarrhalis</i>
Sårprøver	<i>Staphylococcus aureus</i>
Urin	<i>Escherichia coli</i> <i>Klebsiella</i> spp.
Faeces	<i>Salmonella</i> spp. <i>Shigella</i> spp. <i>Yersinia enterocolitica</i> <i>Campylobacter</i> spp.
Alle lokalisasjoner	<i>N. gonorrhoeae</i>

UTADRETTET VIRKSOMHET

NORM publiserte i 2003 sin tredje rapport om forbruk av antimikrobielle midler og forekomst av resistens i Norge (NORM/NORM-VET 2002). Rapporten ble laget i samarbeid med NORM-VET og fagpersoner fra en rekke andre institusjoner. Rapporten er blitt distribuert til alle mikrobiologiske laboratorier i Norge, alle medlemmer i foreningene for infeksjonsmedisin og mikrobiologi, alle smittevernansvarlige leger i norske kommuner, fylkeslegene, forvaltningen, samt fagpersoner i inn- og utland. NORM-VET har likeledes utsendt rapporten til aktuelle mottagere innen dyrehelse og matproduksjon i norsk landbruk. Det ble totalt trykt 2500 eksemplarer av rapporten.

NORM-dagen ble arrangert 14. november med bred deltagelse fra det mikrobiologiske miljøet. I tillegg til oppsummering av funnene fra 2002 og foreløpige resultater fra 2003 ble det presentert flere faglige innlegg: Niels Frimodt-Møller fra Statens Seruminstitut i København ga en innføring om farmakokinetiske / farmakodynamiske (PK/PD) betraktninger ved diagnostikk og behandling av bakterielle infeksjoner. Arnfinn Sundsfjord fra Kompetansesenteret for påvisning av antibiotikaresistens ved UNN foreleste om testing og tolking av ESBL hos Enterobacteriaceae. Hege Ophaug, Kristine Rolstad og Trond Jacobsen fra St. Olavs Hospital viste resultater fra en evaluering av diagnostisk resistensbestemmelse med NORM som standard. Alle innleggene var av høy kvalitet og stor interesse for møtedeltagerne.

Representanter for NORM har i 2003 deltatt / presentert materiale på følgende nasjonale og internasjonale møter:

- Vår møte Norsk forening for infeksjonsmedisin / Norsk forening for medisinsk mikrobiologi, Lillehammer
- European Society for Infectious Diseases and Clinical Microbiology, Glasgow, Skotland
- National Committee for Clinical Laboratory Standardization, Tampa og Reston, USA
- European Antimicrobial Resistance Surveillance System (EARSS), Warsawa, Polen
- Nordiske bioingeniør-kongressen, Tromsø
- Møte i RAF-M, Gøteborg, Sverige
- Masterstudiet for MPH om antibiotikaresistens, Stockholm, Sverige
- EU-konferanse om antibiotikaresistens og forskning, Roma, Italia
- Til sammen 5 møter i European Committee for Antimicrobial Susceptibility Testing
- Til sammen 5 møter i Arbeidsgruppen for antibiotikaspørsmål

I tillegg har NORM deltatt på lokale, regionale og nasjonale kurs og konferanser i ulike deler av landet. Vi kan med glede registrere at NORM-rapporten stadig oftere refereres i ulike sammenhenger!

ORGANISERINGEN AV NORM

Arbeidet med forskrift for NORM (NORM-registerforskriften) ble avsluttet høsten 2003 og forskriften ble vedtatt ved kongelig resolusjon 14. november 2003. Forskriften er i sin helhet tilgjengelig på www.lovdata.no eller kan bestilles fra publikasjonsbestilling@ft.dep.no. I forskriften angis det at forholdet mellom Nasjonalt Folkehelseinstitutt som databehandlingsansvarlig og UNN som databehandler skal reguleres i egen avtale. En slik avtale ble utarbeidet og undertegnet i midten av desember 2003 med virketid f.o.m. 01.01.04 t.o.m. 31.12.06. Avtalen inkorporerer en rekke av de prinsipper som allerede ligger til grunn for driften av NORM og som har vært til grundig drøftelse med den tidligere referansegruppen for NORM.

Fastsettelsen av forskrift for NORM legger forholdene til rette for en endelig organisering av arbeidet inkludert fullstendig modell for behandling av data. I slutten av 2003 ble det derfor tilsatt egen IT-konsulent i 50% stilling som sammen med ekstern programleverandør skal sette fart i arbeidet med å utvikle programvare for registrering og behandling av data i NORM. Dette arbeidet vil ha høy prioritet i 2004 da de foreløpige hjelpemidlene oppleves unødvendig tungvinte og tidkrevende for deltagerne i systemet.

FAGRÅDET FOR NORM

F.o.m. 2003 omtales den tidligere referansegruppen i NORM som "Fagrådet for NORM". I samsvar med behovene for en bredere sammensetning av fagrådet ble det nye fagrådet oppnevnt fra 01.01.03 med følgende sammensetning:

- Inger-Sofie Samdal Vik, Norsk forening for medisinsk mikrobiologi
- Arne Broch Brantsæter, Nasjonalt folkehelseinstitutt
- Astrid Lia, Norsk Ingeniørorganisasjon
- Elisabeth von der Lippe, Norsk infeksjonsmedisinsk forening
- Fredrik Müller, Rikshospitalet
- Olav Natås, Sentralsjukehuset i Rogaland
- Mark Fagan, Almenpraktiserende legers forening

Det ble i løpet av 2003 kun avholdt ett møte i fagrådet. Dette skyldtes stort arbeidspress i forbindelse med ferdigstillelse av rapporten for 2002 og fravær av den faste daglige leder. Under møtet høsten 2003 ble fagrådet foreløpig konstituert med Inger-Sofie Samdal Vik som leder. Det taes sikte på å avholde to årlige møter f.o.m. 2004 som tidligere forutsatt.

SAMARBEID MED ANDRE ORGANISASJONER

NORM har i 2003 fortsatt det gode samarbeidet med nærstående organisasjoner som Arbeidsgruppen for antibiotikaspørsmål (AFA), NORM-VET, Norsk forening for medisinsk mikrobiologi og Kompetansesenter for påvisning av antibiotikaresistens, UNN. Det er ønskelig med tettere samarbeid med de kliniske miljøene og dette vil forhåpentligvis bli enklere nå når slike grupper er representert i fagrådet for NORM. NORM har god kontakt med tilsvarende overvåkingsorganisasjoner i de andre nordiske land, og NORM har fra 2002 hatt medlemskap i den amerikanske National Committee for Clinical Laboratory Standards (NCCLS).

Helsedepartementet har tidligere bestemt at Nasjonalt folkehelseinstitutt og NORM sammen skal representere Norge i det Europeiske overvåkingssystemet for antibiotikaresistens (EARSS). F.o.m. høsten 2003 er derfor Norge representert ved E. Arne Høyby (FHI) og Gunnar Skov Simonsen (NORM). Det vil ta noe tid før innrapporteringen fra norske deltagersykehus til EARSS er etablert. EARSS har derfor akseptert en midlertidig løsning der samledata fra NORM anvendes til å presentere resistenssituasjonen i Norge. Det taes sikte på at man i løpet av 2004 vil kunne rekrutere et tilstrekkelig antall norske sykehus til EARSS og at man kan få etablert de nødvendige rutiner for slik deltagelse.

Nasjonalt folkehelseinstitutt har i løpet av 2003 etablert en komité for forebygging og bekjempelse av antibiotikaresistens (Antibiotikakomiteén). Leder for NORM har deltatt i komitéens arbeid og har fra høsten 2003 påtatt seg oppgaven som sekretær for komitéen. Antibiotikakomiteéns arbeid har i 2003 primært bestått i en gjennomgang og oppsummering av status for Regjeringens tiltaksplan for å motvirke antibiotikaresistens 2000-2004. Det taes sikte på å avvikle en bredt anlagt konferanse i løpet av 2004 for å slutføre evalueringen og definere prioriterte oppgaver for den videre innsatsen mot antibiotikaresistens. NORM anser arbeidet i Antibiotikakomiteén som svært viktig og vil prioritere deltagelsen i komitéarbeidet høyt i 2004.

PROSJEKTER I NORM

Overføringen av norske pasienter til kirurgisk behandling i utlandet ble avsluttet rundt 1. mars 2003. Sluttrapport ble sendt Rikstrygdeverket (RTV) i slutten av mars måned. De bakteriologiske funn var svært beskjedne og representerte ingen vesentlig utfordring for norsk smittevern. Konklusjonen er at man lyktes med å etablere rutiner som reduserte risikoen for import av resistente bakterier. I et framtidig internasjonalt helsemarked mener vi at slikt opplegg med fokus på kvalitetskriterier og mikrobiologisk overvåkning kan egne seg som et modellsystem. Vi systematiserer nå dataene med tanke på en endelig sluttrapport og publisering i et internasjonalt medisinsk tidsskrift.

Overlege Pia Littauer, UNN, har fortsatt arbeidet med pneumokokker og β -hemolytiske streptokokker gruppe A med utgangspunkt i resultater og stammematerialet NORM. Resultatene vil i løpet av 2004 bli presentert nasjonalt og internasjonalt.

Assistenlege Ståle Tofteland, UNN og Sørlandet sykehus i Kristiansand, har etter søknad til fagrådet fått tilgang til resistensdata og stammemateriale for undersøkelse av bredspektret β -laktamaseproduksjon (ESBL) i Gram negative stavbakterier. Resultatene vil bli presentert nasjonalt og internasjonalt i løpet av 2004. Arbeidet med ESBL fortsetter i overvåkingsopplegget for 2004 for å fremskaffe informasjon om rasjonell ESBL rutine-diagnostikk ved norske mikrobiologiske laboratorier.

Assistentlege Jan-Egil Afseth, St. Olavs sykehus i Trondheim, har fått innvilget søknad om tilgang til informasjon om *S. aureus*-isolater i NORM med nedsatt følsomhet for fucidin.

Overlege Martin Steinbakk, AHUS, har fått innvilget søknad om tilgang til informasjon om *S. aureus*-isolater med nedsatt følsomhet for makrolider, linkosamider og streptograminer.

BUDSJETT OG REGNSKAP

NORM fikk overført 4 500 000 fra Sosial- og Helsedepartementet i 2003. Driften ble gjennomført i henhold til budsjett, se vedlagte regnskap revidert 31.03.04. De viktigste utgiftene omfatter lønn (ca 1 750 000) og drift (ca 2 820 000), heri inkludert direkte overføringer (ca 1 000 000) og forbruksmateriell til deltagerlaboratoriene (ca 1 180 000). Det er satt opp budsjett for 2004 der totalrammen er økt til ca 5 000 000 for å kunne videreføre den økte overføringen til deltagerlaboratoriene (40 000,- per laboratorium / år). Endelig budsjettering for 2004 kan først avsluttes når overføringen for 2004 er klar.

Tromsø 02.04.2004

Gunnar Skov Simonsen